

Könyvismertetés

dr. Elek András, Hódmezővásárhely (dr.elekandras@t-online.hu)

730 év

Az Elek család története

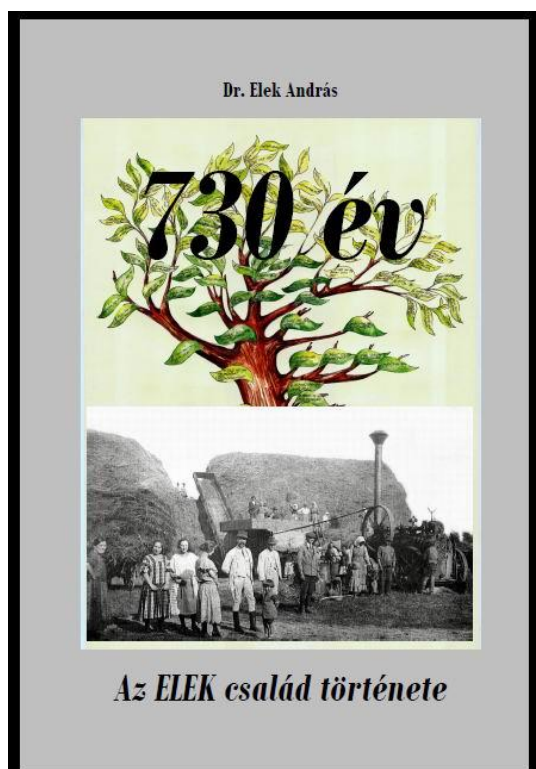
A szerző kiadása. Szoliter Nyomda, Hódmezővásárhely, 2016

ISBN 978-963-08-9671-9

Előszó

A Hódmezővásárhelyi Városháza dísztermében mutatták be mintegy 150 családtag, ismerős, érdeklődő jelenlétében könyvem, amely közel harminc éves munkám eredményeként jött létre. 1984-ben kezdtem családkutatással foglalkozni, egy, az Amerikai Egyesült Államokból jött levélnek köszönhetően. Az akkor még csak 82 éves levélíró vásárhelyi rokonaival kereste a kapcsolatot. Nagyszülei ugyanis innen vándoroltak ki az 1880-as években. A Református Lelkészi Hivatal és a Levéltár,

valamint a Zsoldos családok segítségével néhány hét alatt összeállítottuk feleségemmel együtt a családfát, amelynek kiindulási alapja anyósoméék bibliája volt. A következő hónapokban elkészítettük feleségem apai felmenőinek Domján családfáját is. Mindkettőt manuálisan sokszorosítottuk (színes alkoholos filctollal pauszpapírra átmásoltuk), és valamennyi vásárhelyi leszármazottnak eljuttattuk. Az óriási sikeren felbuzdulva – immár „rutinosan” nekiláttunk az Elek család kutatásához is. Húsz év alatt elképesztő mennyiségű adatot sikerült begyűjtenem. Sokan értesültek erről a hobbymról, és kérték, hogy nekik is segítsék. Ha tudtam, segítettem. Szentí Tibor író, néprajzkutató, helytörténész szerint a kutatás sohasem lehet öncélú. Javaslataira így jött létre összegyűjtött anyagaimból 2010-ben a Maczelka-, 2011-ben pedig a Bodrogi családkönyv. Ezek után már szinte kötelességemnek éreztem, hogy a saját családom történetével kapcsolatos

dokumentumokat is könyv alakjában megjelenítessem. Az 512 oldalas mű bemutatja az Elek fámiliát, különösen az 1745 óta Hódmezővásárhelyen töltött 270 évét.

A szerző

A könyvet nagyon kis példányszámban nyomtattuk ki, így csak a családtagok és a kutatást, ill. a kiadást segítőket jutottak hozzá. Az elektronikus verzió azonban megtekinthető és szabadon letölthető az Országos Széchényi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárából: <http://mek.oszk.hu/16200/16246>

A szerző a könyv bemutatóján, Hódmezővásárhely, 2016. okt. 28.

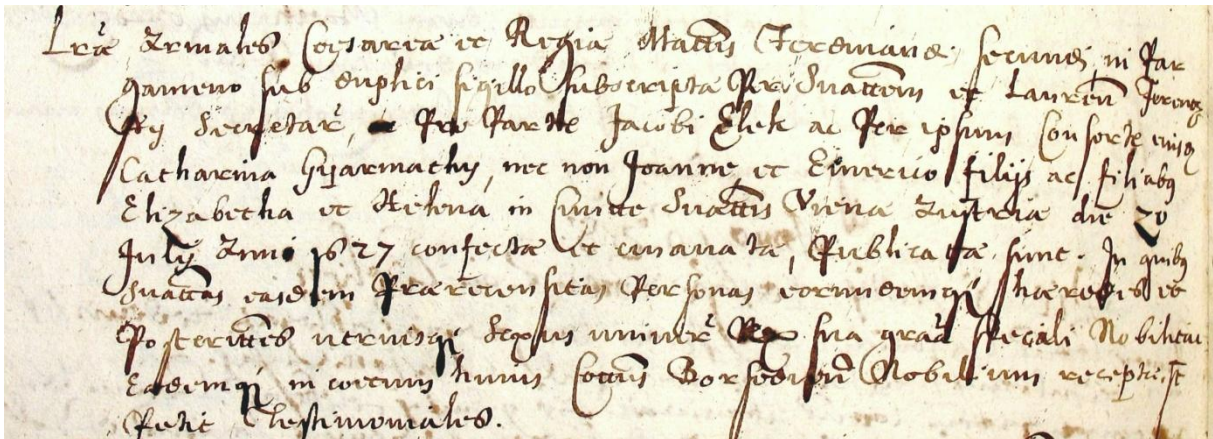
A könyv rövid tartalma

Az „ELEK” ősi magyar családnév, egyesek szerint a honfoglalás kori Velek nemzetségnévéből, mások szerint a görög Alexiosz (Alex) névből. Az egyik „legmagyarabb” családnévnek mondhatjuk, ugyanis ebben a formában egyetlen más nemzetnél sem jelenik meg, csak a történelmi Magyarország területén fordul elő.

Az Elek család Borsod megyében

Őseink minden bizonnyal a honfoglalás idején érkeztek Borsod megyébe, ahol a Sajó középső és felső vidékén lévő szállásterületen élhettek. Az első írásos emlék, (legalábbis, ami fennmaradt), Borsod megyei oklevelekben található: 1280 - Barch (a mai Kazincbarcika) urai az Elekek. A következő 200 évben legtöbbször hármas néven szerepelnek: pl. 1452-ben „Barchi Elek András, mint királyi ember”.

Innen a középkorban kirajzottak Borsod különböző tájaira. 1533-tól már adóösszeírásokban is megtalálhatók Elek családok: a Tisza/Sajó mentén, Domaházán, Sajószentpéter és Miskolc környékén, ill. a Bükk alján. E helyeken a mai napig élnek utódok. A mi Elek őseink ekkor már Görömböly helységben laktak, és szőlőműveléssel foglalkoztak. Elek Jakab (feleségével Gyarmathy Katalinnal, fiaival, Jánossal és Imrével, lányaival, Katalinnal és Erzsébettel) 1627-ben II. Ferdinánd királytól nemességet kapott. Ennek birtokában 1631-ben házat, portát és földet vett Nemesbikken – ahol még a 20. század elején is éltek Elek nevű rokonaink.

Elek Jakab nemességének latin nyelvű bejegyzése

Borsod Megyei Levéltár – Közgyűlési jegyzőkönyvek (IV. A. 501. a.) 4. kötet - 806. o.

Nemesbikkről Nagykaposon át Karcagra

A nemességszerző Elek Jakab egyik fia, Imre fiatalon meghalt 1635 körül. Özvegye a kisebb gyermekét, Jánost elküldte mesterséget tanulni az Ungvár melletti Nagykaposra, ahol néhány évtizede már éltek rokonaik. A kis mezőváros lakóinak nagy része mesterember volt. A Nemesbikkről jött Elek János 1642-ben már önállóan gazdálkodott. Bizonyára szabó lehetett, mert ennek a mesterségnek régi hagyományai voltak, az országban az elsők közt (már 1525-ben!) alakult meg a céh. Az 1600-as években pedig már fazekasműhelyekről is írtak Kaposon. Bármelyik mesterséget űzte, biztosan jól megélt, mert a portékát eladhatta helyben a vásárokon, vagy a közeli Ung várában is.

1644-től számtalan kaposi adóösszeírás megmaradt, egészen 1720-ig. Ezekben folyamatosan szerepeltek az Elek családok, konkrétan Elek János fiai (Ferenc, István, György), majd az ő leszármazottai. Érdekes, hogy nem nemesként éltek, bár bikki rokonaik bíztatták őket, hogy vigyék el és mutassák be a nemeslevelet Kaposon. Mivel azonban iparosok voltak és nemigen gazdálkodtak, nem volt szükségük a nemesség által biztosított adómentességre. A mellékelt 1682-es dézsmajegyzékben is látszik, hogy egyiküknek sincs adózandó állata vagy terménye.

Nomina Cognomina.	Porq	Nomina Cognomina.	Porq
Nicolaus Bismpek	2.	Micibánl Borsó	
János Szabó Borsó	1.	János Borsó Borsó	4.
János Borsó	1.	János Elek Borsó	
János Borsó Borsó	4.	Georgius Borsó	
Georgius Borsó Borsó		Paulus Borsó	3.
Lucas Borsó	2.	Georgius Elek	
János Borsó	3.	Johannes Egri	3.
János Borsó	1.	Franziska Szabó Borsó	
Lucas Borsó		Johannes Borsó	
Johannes Borsó		János Elek	

Részlet egy 1682-s nagykaposi összeírásból (UC 18:19) – négy Elek családfő nevével

Az 1709/10-es pestisjárvány és a kuruc háborúk után Nagykapos népessége nagyon megfogyott, céhei megsemmisültek és portaszáma is lecsökkent. Egyre nehezebb volt a mesteremberek élete, áruikkal távolabbi vidékek vásárait kellett elmenni. Jó felvevőpiacnak bizonyultak az ekkortájt növekvő lakosságú alföldi városok. A Nemesbikkra Kaposra került Elek János dédunokája, Fazekas Elek András 1739-től kezdve Karcagon lakott és dolgozott. Felesége bizonyára az 1738/39-es nagy pestisjárvány áldozata lett, ezért két fiát (Andrást és Sándort) rokonaiknál hagyta. Miután 1740-ben újra megnősült Karcagon, gyermekeit levitték utána és ott élt a család egészen 1745-ig. Ekkor ismét merészet lépett ősünk: családotól Hódmezővásárhelyre költözött.

Az ELEK családok Hódmezővásárhelyen

Az 1745-ös megyei összeírásban még egyetlen fazekas sem volt Vásárhelyen, de Elek András ősünket Fazekas Andrásnéként írták be foglalkozása miatt. Nagykaposon született ősünk 1757-ben mindössze 50 évesen meghalt, de fiai folytatták a szakmát és úttörő szerepet játszhattak e jellegzetes vásárhelyi mesterség meghonosításában. 1788-ban is még csak nyolc vásárhelyi fazekast tudtak összeírni. Vagyonos emberek lettek, és a 19. századtól kezdtek gazdálkodni az Elek családok, szereztek mind több földet, és váltak Vásárhely gazdatársadalmának megbecsült tagjaivá.

A két fiú, Elek András (1732-1796) és Elek Sándor (1734-1803) egyazon napon, 1756 decemberében kötöttek házasságot, mindketten közeli szomszédjuk lányait vették el. Mi, vásárhelyi Elekek, valamennyien az ő leszármazottak vagyunk.